

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีอ่างเก็บน้ำ ห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ Guidelines for Developing Water Tourism with Community Participation : A Case Study of Huai Ra Sai Reservoir in Sawai Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province

ศิวาพร พัยคณันท์^{1*} รุจิเรศ รุ่งสว่าง² หทัยชนก รัตนถาวรภักดิ์³ ธานิดา สิทธิเสื่อ⁴ และคเชนทร์ วัฒนะโกศล⁵
Siwaporn Phayakkanant^{1*} Rujiret Rungsawang² Hathaichanok Rattanathawornkiti³ Thanida Sitthisua⁴
and Khachen Wattanakosol⁵

Received: December 23, 2023

Revised: January 10, 2024

Accepted: January 11, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความสำเร็จของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ 3) หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการวิจัยแบบผสม ในวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ประกอบการ จำนวน 60 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวจำนวน 12 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งดึงดูดใจ มีความสะดวกในการเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย แต่ยังขาดความพร้อมด้านบริการที่พัก สำหรับการประเมินระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ประกอบการมีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการจัดการท่องเที่ยวแต่ยังมีปัญหาเรื่องความสม่ำเสมอของจำนวนนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำจากผู้เกี่ยวข้องมี 4 ประเด็น คือ ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การบริการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วม เพื่อให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อคนในชุมชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล siwaporn@srnu.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 0973347362

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล rujiret.r@srnu.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 0819554540

³อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล pupay.hathaichanok@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 0861005737

⁴อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล thanida.t1979@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 097275724

⁵อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล k_nhui19@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 0885609958

เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวทางน้ำ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสำเร็จของการท่องเที่ยวอย่างเก็บน้ำห้วยระไซร์

Abstract

Research on the guidelines for developing water tourism with community participation in the case of Huai Ra Sai Reservoir in Sawai Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province, aims to : 1. Study the context and potential of water tourism management. 2. Examine the participation and success of entrepreneurs in organizing water tourism. 3. Identify ways to develop water tourism through community participation. The research utilizes a mixed research method. In quantitative phase, data were collected using questionnaires with 60 entrepreneurs. For qualitative research, data were collected through interviews and small group meetings with 12 people involved in tourism management.

The research findings indicate that: 1. Tourist attractions offer convenience, facilities, and a variety of activities; however, there is lack of readiness in accommodation services. Evaluation of the potential level of tourism management reveals that operators have a moderate potential for managing water tourism. 2. Regarding participation in tourism management, overall entrepreneur participation was at a moderate level. In terms of success in tourism management, tourism expressed satisfaction and had a positive experience with tour arrangement; however, there remains an issue with the consistency of tourist numbers throughout the year. 3. Guidelines for developing water tourism, as suggested by those involved, focus on four key issues: developing tourist attractions and activities, improving management, enhancing travel services, and fostering community participation. This is crucial to ensuring a consistent number of tourists throughout the year and benefiting the local community economically while considering the environmental impact for sustainable tourism.

Keywords : Water Tourism, Community Participation, Tourism Success, Huai Ra Sai Reservoir

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เป็นเครื่องยนต์สำคัญของเศรษฐกิจไทย โดยในช่วงก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สามารถสร้างรายได้สูงถึง 3 ล้านล้านบาทหรือประมาณ 18% ของ GDP สร้างการจ้างงานกว่า 7 ล้านคน หรือ 20% ของการจ้างงานทั้งหมด (วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และ นกสร ประสงค์ศักดิ์, 2023) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของจำนวน นักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว การจัดอันดับความนิยม และมูลค่าทางเศรษฐกิจจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ด้วยไทยมีจุดแข็งหลายประการ อาทิ ทำเลที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมบริการของคนไทย ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน

ทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำและทางอากาศ รวมถึงโอกาสจากการขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวโลกและธุรกิจสายการบิน ต้นทุนต่ำ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย

สำหรับการท่องเที่ยวระดับพื้นที่หรือระดับชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เห็นจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566-2570) ที่มีนโยบายส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีศักยภาพและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวให้น่าประทับใจ มีคุณค่า มุ่งเน้นไปที่การลดการรั่วไหลของรายได้จากการท่องเที่ยวและการกระจายความเจริญจากการท่องเที่ยวไปยังทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566) โดยมุ่งไปในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับความนิยมและได้รับการพัฒนาในหลายพื้นที่ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Goeldner and Ritchies, 2006) โดยมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้ดำเนินการระหว่างการท่องเที่ยว เช่น การล่องเรือชมทัศนียภาพ การรับประทานอาหารบนเรือหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่กระทำบนเรือ (ทรงวิทย์ เจริญกิจฉนลาภ และคณะ, 2551)

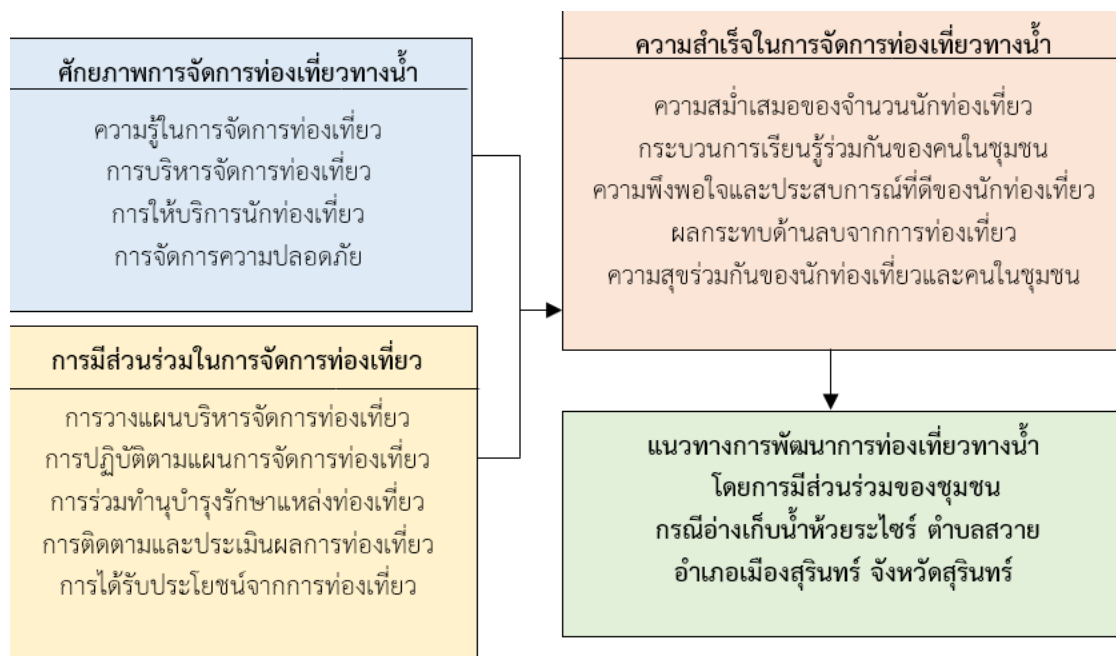
การท่องเที่ยวทางน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ ตามลักษณะแหล่งน้ำที่เป็นแม่น้ำ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือมีกิจกรรมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งท่องเที่ยวมักจะตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ดังเช่นอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ ต.สวาย อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่ได้รับการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน วัตถุประสงค์หลักในการจัดการท่องเที่ยว คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เริ่มเปิดดำเนินการใน พ.ศ.2563 และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และเปิดให้บริการการท่องเที่ยวเต็มรูปแบบในปลายปี พ.ศ.2565 ซึ่งพบปัญหาหลายประการ ได้แก่ มีผู้ประกอบการจำนวนมาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีประสบการณ์น้อย มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เป็นต้น จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องหาแนวทางการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมทั้งด้านข้อมูล ด้านการบริการ ด้านความปลอดภัย รวมถึงจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือคนในชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับการพึงพอใจ ประทับใจ ได้รับประสบการณ์ที่ดี มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวสม่ำเสมอตลอดทั้งปี รวมทั้งเกิดประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจและสังคมกับชุมชน กล่าวคือ คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ชุมชนมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งต้องมีแนวทางการจัดการผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความสำเร็จของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของผู้ประกอบการ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) ขอบเขตด้านประชากร แบ่งตามวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวรวมทุกประเภทจำนวนทั้งสิ้น 70 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 60 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลบริบทชุมชนจากการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว และประชุมกลุ่มย่อยตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว รวมจำนวน 12 ราย ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 5 ราย ตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 2 ราย ตัวแทนชุมชน 2 ราย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลสวาย 2 ราย นักวิชาการ จำนวน 1 ราย

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ณ อ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2565-กันยายน 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

1) แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของผู้ประกอบการ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ประเมินแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษา ความครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try -Out) กับประชากร เพื่อทดสอบการใช้แบบสอบถามและปรับแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยนักศึกษาศาสาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม โดยให้นักศึกษาอ่านทำความเข้าใจข้อคำถาม และซักซ้อมถามกันเองก่อนเก็บข้อมูล โดยมีนักวิจัย เป็นผู้กำกับดูแล

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยนักวิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการท่องเที่ยว ทำการสัมภาษณ์จนกระทั่งได้ข้อมูลซ้ำ ระหว่างวันที่ 20 เมษายน-10 พฤษภาคม 2566

3. เก็บข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ ในวันที่ 30 สิงหาคม 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ไว้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนเฉลี่ยของ บุญชม ศรีสะอาด (2560. หน้า 121)

2) นำแบบสัมภาษณ์และผลจากการประชุมกลุ่มย่อย มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบทและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้

1.1 บริบทอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ หรือตามภาษาถิ่นเรียกว่าโอระไซ้ แปลว่าทำนบไผ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 บ้านตะเปียงจั้ง ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ชลประทาน เนื้อที่ ทั้งหมดประมาณ 5,000 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำ 1,620 ไร่ เป็นแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร การอุปโภคบริโภคในระบบประปาของหมู่บ้าน และในปี พ.ศ.2562 ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มให้กับคนในชุมชนโดยเฉพาะช่วงนอกฤดูการทำนา ช่วงแรกมีสมาชิก จำนวน 170 ราย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแพ กลุ่มร้านอาหาร กลุ่มเครื่องเล่น และกลุ่มห้องน้ำ (ชัยกร ทิศนาม, สัมภาษณ์ : ธันวาคม 2565) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดสุรินทร์ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ระบบไฟส่องสว่าง โดยการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลสวาย (วิโรจน์ กองสนั่น, สัมภาษณ์ : ธันวาคม 2565)

แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2563 ใช้ชื่อว่า ทะเลสาบเขาระกรวห้วยระไซร์ เปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.00-18.00 น. เมื่อเริ่มเปิดให้บริการมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มและบางส่วนส่งผลต่อวิถีการประกอบอาชีพเดิมของคนในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนสวายเป็นชุมชนทอผ้าไหม ช่วงทอบางส่วนเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ ก็ได้ใช้เวลาในช่วงกลางวันมาลงทุนเปิดร้านอาหารหรือเปิดแพให้บริการนักท่องเที่ยวแทนการทอผ้า (ฐิริวิชัย ใจดี, สัมภาษณ์ : ธันวาคม 2565) แม้ปัจจุบันสถานการณ์ฯ จะคลี่คลายแล้ว แต่จำนวนนักท่องเที่ยวก็ยังเพิ่มขึ้นไม่มาก ทำให้ผู้ประกอบการหลายรายเลิกกิจการ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงจุดคุ้มทุน โดยปัจจุบันมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวเหลือเพียง 70 รายและบางส่วนเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวเฉพาะช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เท่านั้น

1.2 ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวตามหลักองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบหลัก (5A) พบว่า 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ อ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ มีทัศนียภาพสวยงาม สามารถมองเห็นเขาพนมสวาย นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งวิถีการทำนา เลี้ยงวัว การทำเกษตรอื่นๆ เช่น การปลูกแตงโม ข้าวโพด มันสำปะหลัง รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ได้แก่ วนอุทยานพนมสวาย และชุมชนสวายเป็นชุมชนทอผ้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ความสะดวกในการเดินทาง (Access) มีการพัฒนาถนน ป้ายบอกทาง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัวและรถมอเตอร์ไซด์ แต่ยังไม่มียานพาหนะสาธารณะ 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีการบริการอาหาร-เครื่องดื่ม ห้องน้ำ ดูแลความปลอดภัย และแหล่งท่องเที่ยวไม่ไกลชุมชนจึงมีตู้เอทีเอ็ม ตลาด ร้านกาแฟ สถานพยาบาล ฯลฯ 4. การบริการที่พัก (Accommodation) ในชุมชน มีบริการที่พักทั้งในลักษณะรีสอร์ทและโฮมสเตย์ แต่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่มียานพาหนะให้บริการที่เป็นจุดพักหรือจุดให้บริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว 5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลายประเภท ได้แก่ แพลอยน้ำที่ให้บริการนั่งพักผ่อน ทานอาหารและลงเล่นน้ำได้ เรือถีบ เจ็ทสกี บานาน่าโบ๊ท มีพื้นที่เล่นน้ำสำหรับเด็ก โดยทุกแพมีห่วงยางและเสื้อชูชีพเพื่อความปลอดภัย

ในการประเมินระดับศักยภาพ ระดับการมีส่วนร่วมและระดับความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการ จำนวน 60 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 34 ราย (ร้อยละ 57.70) มีอายุ 41-50 ปีขึ้นไป จำนวน 24 ราย (ร้อยละ 40.00) รองลงมา มีอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 30.00) สถานภาพสมรส จำนวน 40 ราย (ร้อยละ 66.70) การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 31.70) รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 30.00) อาชีพค้าขาย จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 31.70) รองลงมาคือ เกษตรกร จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 37.14) เป็นผู้ประกอบการประเภทแพลอยน้ำ จำนวน 39 ราย (ร้อยละ 65.00) ผู้ประกอบการร้านอาหาร และเครื่องดื่ม จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 25.00) ผู้ประกอบการสินค้าที่ระลึก/สินค้าอื่นๆ จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 11.67) เคยมีประสบการณ์การทำธุรกิจลักษณะเดียวกัน จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 33.33) มีระยะเวลาในการประกอบกิจการ 18 เดือนขึ้นไป จำนวน 15 ราย (ร้อยละ 25.00) 12-18 เดือน จำนวน 33 ราย (ร้อยละ 55.00) 7-12 เดือน ได้แก่ จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 18.30) ใช้เงินในการลงทุน 5,001-30,000 บาท จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 23.33) 30,001-100,000 บาท จำนวน 28 ราย (ร้อยละ 46.67) 100,001-200,000 บาท จำนวน 9 ราย (ร้อยละ 15.00) 200,000 บาทขึ้นไป จำนวน 9 ราย (ร้อยละ 15.00) เคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว 32 ราย (ร้อยละ 53.30)

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของผู้ประกอบการกรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอสุนทรบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของผู้ประกอบการในภาพรวมทุกด้าน

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว	3.48	.640	ระดับปานกลาง
2. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	3.55	.658	ระดับมาก
3. ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว	3.37	.680	ระดับปานกลาง
4. ด้านการจัดการความปลอดภัย	3.44	.752	ระดับปานกลาง
รวม	3.46	.667	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.48$) ด้านการจัดการความปลอดภัย ($\bar{X}=3.44$) และด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.37$) อยู่ในระดับปานกลาง

2. การมีส่วนร่วมและความสำเร็จของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมทุกด้าน

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการวางแผนบริหารจัดการท่องเที่ยว	3.20	.670	ระดับปานกลาง
2. ด้านการปฏิบัติตามแผนการจัดการท่องเที่ยว	3.10	.703	ระดับปานกลาง
3. ด้านการร่วมทำนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว	3.38	.695	ระดับปานกลาง
4. ด้านการติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยว	3.21	.737	ระดับปานกลาง
5. ด้านการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว	3.32	.719	ระดับปานกลาง
รวม	3.24	.568	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.48$) ด้านการจัดการความปลอดภัย ($\bar{X}=3.44$) ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.37$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ

ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำเร็จ
มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนสม่ำเสมอตลอดทั้งปี	2.97	.823	ระดับปานกลาง
คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันเกิดการพัฒนาที่มีความเข้มแข็ง	3.03	.901	ระดับปานกลาง
นักท่องเที่ยวแสดงออกที่ทำให้รับรู้ได้ว่ามีความพึงพอใจและได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการจัดการท่องเที่ยว	3.93	.936	ระดับดีมาก
การท่องเที่ยวส่งผลกระทบด้านลบ เช่น ผลกระทบ ต่อระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม/ความสงบเรียบร้อยในชุมชน	3.05	.946	ระดับปานกลาง
นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีความสุขร่วมกันจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	3.27	.724	ระดับปานกลาง
รวม	3.25	.726	ระดับปานกลาง

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการประเมินระดับความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำตามข้อมูลข้างต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ และจากประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ ในระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ.2563-2566) ทำให้ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวและได้พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ จึงได้ร่วมเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ร่วมกับนักท่องเที่ยวและนักวิชาการ สามารถสรุป ได้เป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว อ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้อยู่แล้ว เนื่องจากมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีเพียงไม่กี่แห่งในจังหวัดสุรินทร์ แต่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ดูแล ซ่อมบำรุงแพและอุปกรณ์เครื่องเล่นทางน้ำให้มีสภาพพร้อมใช้งานและความปลอดภัยอยู่เสมอ รวมทั้งจัดการความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความร่มรื่น สะอาด และมีความเป็นระเบียบให้มากขึ้น 2) เชื่อมโยงอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของชุมชน เนื่องจากการเดินทางมายังอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์จะใช้เส้นทางที่ผ่านชุมชนสวาย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีแหล่งท่องเที่ยวและฐานท่องเที่ยวรวมทั้งร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกประเภทผ้าไหม สร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์โดยการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ และช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ได้ เช่น ระบบเสียงตามสายภายในอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่าง ๆ ตามเส้นทางที่นักท่องเที่ยวใช้เดินทางมายังอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาและใช้จ่ายเงินในชุมชน ซึ่งเป็นโอกาสในการสร้างและกระจายรายได้ให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น 3) พัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวตระหนักเห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และบรรยากาศที่ดีทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบต่อแหล่งน้ำซึ่งถือเป็นทรัพยากรหลัก รวมทั้งมีระบบ ในการจัดการให้ แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ปลอดภัย ควรจำกัดหรือมีข้อกำหนดเรื่องการดื่มสุรา และกำหนดเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีรั้วหรือแผงกั้นการเข้า-ออกของยานพาหนะ และควรมีระบบไฟส่องสว่างในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงกลางคืน

2. การบริหารจัดการ ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) การกำหนดจำนวนแพ จำนวนร้านอาหาร จำนวนร้านค้าที่ระลึก เพื่อให้มีจำนวนผู้ประกอบการเหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว เนื่องจากในระยะแรกของการเปิดการท่องเที่ยว มีผู้ประกอบการสมัครเข้าร่วมจำนวนมาก เกิดการแข่งขันกันสูงโดยเฉพาะผู้ประกอบการแพที่ต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อมีจำนวนแพไม่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ไม่คุ้มค่าการลงทุน ผู้ประกอบการหลายรายปิดให้บริการ และไม่มีเงินทุนในการนำแพออกจากพื้นที่ ทำให้แพขาดการดูแล มีสภาพเสื่อมโทรม 2) กำหนดระเบียบ เงื่อนไขในการรับสมัครผู้ประกอบการรายใหม่เพื่อเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจฯ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน รวมทั้งควรมีกำหนดเวลาหรือเกณฑ์การประเมินผู้ประกอบการรายเก่า เนื่องจากมีผู้ประกอบการบางรายไม่ได้เปิดดำเนินการเป็นเวลานาน ทำให้แพหรือร้านค้าเสื่อมโทรม 3) ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของคณะกรรมการ และควรทบทวนกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การบริหารและจัดสรรพื้นที่ การจัดการความสะอาด การจัดการความปลอดภัย การจัดเก็บ และบริหารรายได้เพื่อพัฒนาหรือรักษาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการบริการส่วนกลาง เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ โดยพิจารณาว่ากิจกรรมใดจะเป็นกิจกรรมจัดเก็บรายได้เข้ากลุ่มหรือกิจกรรมใดเป็นบริการสาธารณะแก่นักท่องเที่ยว

3. การบริการการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาความพร้อมในการให้บริการทั้งการบริการหลักสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวและการบริการเสริม ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ให้บริการให้มีความรู้และทักษะในการให้บริการเพื่อให้เกิดการบริการที่ดี สร้างความพึงพอใจและประทับใจแก่นักท่องเที่ยว 2) พัฒนาลักษณะทางกายภาพในการให้บริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณภาพ การบริการจากแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในบทบาทของผู้ประกอบการและหน่วยงานในพื้นที่ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมที่ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าได้รับบริการที่ดี เอาใจใส่ทั้งด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ ควรเน้นการนำเสนอให้ออกมาเป็นรูปธรรมด้วย บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสาร ป้ายประกาศ เป็นต้น 3) ควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานและคุณภาพในการให้บริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาจจะพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานโดยหน่วยงาน ในพื้นที่ หรือใช้มาตรฐานคุณภาพที่เป็นมาตรฐานกลาง เช่น มาตรฐานอาหาร มาตรฐานความปลอดภัย มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 4) ควรมีบริการที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในส่วนการบริการที่สามารถทำได้ เช่นมีเมนูอาหาร-ขนมพื้นบ้านให้บริการนักท่องเที่ยว มีป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ป้ายชื่อแพ และร้านค้าที่สื่อถึงความเป็นชุมชนสวย การแต่งกายของพนักงานบริการในรูปแบบผ้าไหมเพื่อบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งจะเป็บริการที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์หรือทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและสร้างความประทับใจ

4. การมีส่วนร่วม ควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) ให้ตัวแทนผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการบริหารจัดการเตรียมความพร้อม จัดการท่องเที่ยวตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว ผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 2) ควรมีกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน โดยเป็นกิจกรรมในลักษณะคืนประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน หรือกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อคนในชุมชนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน 3) ควรมีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการเปิดรับสมาชิกใหม่ และมีกิจกรรมที่สร้างโอกาสในการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น การเปิดตลาดจำหน่ายผลผลิตการเกษตร โดยให้คนที่ไม่เป็นสมาชิกสามารถนำสินค้ามาจำหน่ายในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือใช้พื้นที่ในการจัดงานประจำปีที่สำคัญของชุมชน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

- 1) อ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพหลักองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีศักยภาพในระดับมากคือด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการประเมินความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อที่มีความสำเร็จในระดับมาก คือ นักท่องเที่ยวแสดงออกที่ทำให้รับรู้ได้ว่ามีความพึงพอใจและได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการจัดการท่องเที่ยว ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ คือ ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็น ควรพัฒนาความพร้อมในการให้บริการทั้งการบริการหลักและการบริการเสริม และควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน

อภิปรายผลการวิจัย

อ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรชุมชนถือเป็นทุนทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยผลการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ ในหลายประเด็น คือ 1. แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว โดยอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มีคู่แข่งน้อย เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเฉพาะ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะมีระยะห่างจากตัวเมืองไม่ถึง 30 กิโลเมตร ถึงแม้จะไม่ได้ตั้งอยู่บนถนนสายหลักแต่มีถนนลาดยางและสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้หลายเส้นทาง โดยทำเลที่ตั้งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2565) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีถนน มีสภาพการจราจรที่เหมาะสมต่อการเดินทางเข้าถึง และสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวหรือมีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ให้ได้เรียนรู้และให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ สอดคล้องกับ เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ (2556) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดความเข้าใจว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกัน 2. การบริหารจัดการ ควรมีการกำหนดจำนวนผู้ให้บริการให้มีจำนวนเหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งควรพิจารณาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันด้วย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ แต่สิ่งที่จะต้องพัฒนาเพิ่มเติมคือพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ให้มีความพร้อมด้านการเข้าถึงและการให้บริการนักท่องเที่ยว 3. การบริการการท่องเที่ยว ที่จะต้องให้ความสำคัญกับพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะด้านอรรถาธิบาย รอยยิ้ม และการใส่ใจ เพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ (ศิริฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2562) นอกจากนี้ จะต้องพัฒนาลักษณะทางกายภาพและการบริการให้มีมาตรฐาน เพราะปัจจัย ด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวจะส่งผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวด้วย (วิไลลักษณ์ รักบำรุง, 2565) และที่สำคัญคือ ควรมีการบริการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ สอดคล้องกับ นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ (2562) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะ 4. การมีส่วนร่วม ควรให้ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการจัดการท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือ จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของทุกฝ่ายในชุมชน โดย Shirley Eber (1993) เสนอว่า ควรมีการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยว

เที่ยวในท้องถิ่นด้วย เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมเป็นผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวม โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานจัดงานเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และควรสร้างสรรค์หรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชนมีโอกาสรับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแหล่งท่องเที่ยว เพราะการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการกระทำนั้น มีส่วนได้ส่วนเสียในวัตถุประสงค์ และมีประโยชน์ในกิจกรรมบางอย่าง (ราตรี จุลศิริ, 2560) เพราะจะเป็นการสร้างให้เกิดการตระหนักในความเป็นเจ้าของร่วมกันและสร้างการยอมรับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ชุมชนควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ และชุมชน โดยกำหนดเป็นแผนการพัฒนาทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม

1.2 ควรมีการนำเสนอแผนการพัฒนาต่อหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการวางแผนพัฒนาและแผนการจัดหางบประมาณสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่จะประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรม ความต้องการหรือความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีอ่างเก็บน้ำห้วยระไซ้ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม

2.2 ควรศึกษาแนวทางในการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทั้งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมสังคมและเศรษฐกิจ

2.3 ควรศึกษาแนวทางในการทำการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อให้มีมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570).

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2565). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและโรงแรมอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยกร ทิศนาม. 10 ธันวาคม 2565. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 บ้านตะเปียงจั้ง ตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.

ฐิรวิชญ์ ใจดีก. 10 ธันวาคม 2565. ผู้ประกอบการ. สัมภาษณ์.

นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ และคณะ. (2562). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร. วารสารการบริการ

และการท่องเที่ยวไทย. 14(1), 28-41.

เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- ทรงวิทย์ เจริญกิจชนลาภ และคณะ. (2551). ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวทางน้ำของนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์ แอนด์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ราตรี จุลศิริ. (2560). เครือข่ายผู้บริโภค: การมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและรู้จักสิทธิในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- วรัญญา มหาวนากุล และ นภสร ประสงค์ศักดิ์. (2023). การท่องเที่ยวไทยฟื้นตัวอย่างไรในเชิงพื้นที่. คอลัมน์แรงสี่เบี้ย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ No.9/2023-13 Jun 2023. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/QhcbV> (สิงหาคม. 2565)
- วิโรจน์ กองสนั่น. 9 ธันวาคม 2565. นายองค์การบริหารส่วนตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัด สุรินทร์. สัมภาษณ์.
- วิไลลักษณ์ รักบำรุง. (2565). อิทธิพลของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 6(1), 91-109.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2562). การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของประเทศไทย: รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ.2561 – 2580). เข้าถึงได้จาก <https://wow.in.th/qMr6q> (สิงหาคม. 2565)
- Goeldner, C. R. and Ritchies, B. J. (2006). Tourism: Principles, practices and philosophies. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Shirley Eber. 1993. Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable Tourism. WWF :UK อ้างถึงในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด.